

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kálmonostoruteza 57 sz.)
czimzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1870 egész évre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak 2 „ —

Felügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Kócsi Károly**, **Kodolányi Antal**, **Mina János**, **Nagy Ferencz**, **Szentgyörgyi József.**

Új évtől kezdve **hirdetéseket is** közlünk; 3 hasábos garmond sor vagy ennek helye 5 új krajezár; ezen felül bélyegdíj külön 30 kr.

Úti levelek.

II.

Édes Barátom! Két országot dicsértem előtted gyakran: Würtembergot és Svájcot. Mindkettő kicsiny; amannak területe csak 355 □ mf. kevéssel több, mint Erdély harmad része; ez 720 □ mf., annyi, mint Erdély két harmada; ketten együtt sem tesznek annyit, mint bérczes kis hazánk a Partiummal kapcsolatos idejében.

Mindkettőnek természeti fekvésében sok hasonlóságot talál az erdélyi utazó, mi őt távol hazájára emlékezteti, sőt a kettő egymást egészíti ki.

Mikor Würtemberg nyugoti szélén a Fekete-erdő (Schwarzwald) bérczei közt jártam: élénk képe újult meg előttem az Olt és Küküllők eredete közt elterülő hegyvidéknek, mely délfelé nyulva, a kies Erdővidékkel végződik; a Neckarvölgy az ország közepén: akár a Szamos vagy Küküllő völgyeit nézd lankás, erdőborított oldalaikkal, itt-ott beléjük torkolló mellékvölgyeikkel. Az egész hegy-völgyes országocska sokat hasonlít Erdély közepéhez.

Svájcz, Európa legmagasabban fekvő országa, déli részén, például: a Gothárd hegység vagy berni Alpok vidékein, átlagosan számítva a miénkhez képest két oly magas, örökhófedte bérczeivel, sokkal nagyszerűbb természeti képeket tár elődbe s erészen páratlanul áll. Nem akarok odatolakodni, hogy Hátszeg-, Fogaras-, vagy Beszterczevidék havasait

ezekhez hasonlítani merjem; hanem már Svájcz egész éjszaki része: ott, hol havasai egy-két lépcsővel alábbszállnak; vagy Bern Cantonban az Aar völgye; vagy a Konstánzi tótól délnyugotra, a Rajna könyökhajlásában fekvő hullámzatos térség: itt már határhavasainkat; az ezek lábainál elterülő szép zöld térséget; Csikot, Gyergyót, az abrubbányai aranyvidék sziklás katlanait és völgyeit gyakran annyira feltalárod, mintha a természet hímet vart volna egyikről a másikra.

De hisz! nem ezen külsőségek ragadtak engem annyi dicséretre. A kinek a természet titkait takaró fátyolt csak némileg föllebbentenie sikerült: tudhatja, hogy egyenlő természeti viszonyok, egyenlő égalj: ugyanazon terményeket, állatokat, életmódot, foglalkozásokat vonják maguk után, bárhol a föld kerekén. Ebből folyólag: Würtemberg és Svájcz népének miveltsége, becsületessége, szorgalma, vagyonossága kötötte le figyelmemet annyira; eszembe jutott: miért ne lehetne nekünk is, hasonló természeti viszonyok közt élőknek, ugyanazon úton, mint ők: a földművelés, ipar, mesterségek bizonyos ágainak meghonosítása szorgalmas művelése által: vagyonosságra, értelmességre szert tennünk. Példányul ajánlottam Würtembergot és Svájcot Erdély számára!..

Óva intettél: vigyázz öcsém! mert ha a magyar ember megtudja, mily öklömnyi kis országok azok; meg, hogy az egyiket épen svábok lakják: Isten bizony! az ő dús, keleties fantáziájával, melyre inkább az hat, a mi nagy, ragyogó: majd lenézi, megveti a te példány-országocskaídat. Sőt sokszor komolyan vitatád, hogy ha már példányt akarunk választani: miért ne vennők a legtökélyesebbeket, pl. Franciaor-

szágot, vagy Angliát? miért ne törekedjünk épen oda jutni, a hol ők állanak?..

De már ebben nem hagyom magamat! A ki sokat markol: keveset fog; a ki igen nagyot emel: megszakad alatta. Miért nagyozoljunk? miért pöffeszkedjünk, mint a mesebeli béka? csak azért, hogy nemzeti hiúságunknak lizelegjünk vele.

Meg vagyok győződve, hogy a gondviselés minden népnek, — legyen nagy vagy kicsiny, — megszabta szerepét e földön; kimérte a helyet, melyet be kell töltenie. Miként a mező füvei nem egyneműek ugyan, de együtt alkotják azt a szép, virágos gyepszönyeget; az erdőnek nemcsak a sudar fák, hanem a törpébb bokrok is kiegészítő részei: egyik nem helyettesítheti a másikat, — úgy minden nép, már csak az által, hogy, nyelvét, mely az emberi teremtő léleknek legősibb emléke, — megalkotta: más által be nem tölthető tért foglal el s nyelvében nyilvánuló sajátosságait, jellemét, véralkatát átviszi foglalkozásaira, sőt a tudományok különböző ágaiba; egyik sem lehet ugyanaz, mi a másik.

Nincs miért hasztalanul arra törekednünk, hogy épen olyanokká legyünk, mint valamely szerencsésebb viszonyok közt fejlődött nép; még a kicsinyekhez sem lehetünk teljesen hasonlóak, a nagyokhoz: annál kevésbé. Ezért maradok én meg ajánlott példányaim mellett.

A népesség tanúságos képet nyújt az egybeahasonlításra. Würtembergben 1 □ mértföldön lakik 5 1/4 ezer ember; Svájcban 3 1/3 ezer; Erdélyben csak 2 ezer. Vagy könnyebben megfogható alakban: Würtembergben egy főre esik 2 hold föld, Svájcban 3, Erdélyben 5 hold. Ez az egyetlen adat világot derít: milyen lehet a földmives, iparos helyzete amott és itt? megóv attól, hogy tulszigoru birái legyünk önmagunknak; olyat követeljünk itt, a mi tőlünk ezidő szerint nem telik.

— Lépünk Ulmnál Würtemberg földre.

(Folytatása következik).

A czélszerű trágya-kezelés.

Régi közmondás, hogy a trágyagödör a gazda aranybányája, s éppen azért csodálkozni kell, hogy a gazdák nagy része ezen bánya czélszerű kiaknázására oly kevés figyelmet fordít. — Elhanyagolva látjuk a trágyakezelést, és pedig nem csak a gazdák alsóbb osztályánál, de fájdalom még sok nagy gazdaságban is. A kár, mely a trágya rossz kezelése által a mezőgazdaságot, s ez által a gazdát is éri, kimondhatatlan; s azért a gazdáknak a gazdálkodás ezen ágára legnagyobb figyelmet fordítani fő feladatuk legyen.

A czélszerű trágya-kezeléshez szükséges mindenek előtt egy a czélnak megfelelő trágyagödör. Hogy ezek nagy

része még milyen állapotban van, erről alkalmunk lehet minden nap meggyőződni; némelyike nem bir csak egyetlen a czélnak megfelelő tulajdonnal sem.

A jó trágyagödör fő feltétele vagy tulajdona, hogy vizhatlan legyen, nehogy a trágyalé a földbe szivárogván, veszendőbe menjen. A trágyagödör ezen kelléke a szegényebb gazda által is elérhető, mert ha a hely, a melyen a trágyagödör készül agyagos, elég a gödör fenekét és oldalait jól megdöngölni, s a jó trágyagödör első kelléke el van érve. Tehetősebb gazdák a gödröt kövel kirakhatják, cementet használván közönséges mészhelyett. Minden trágyagödör mellé egy trágyalé felfogó gödör vagy kút ásandó, melybe a felesleges trágyalé összegyűl, s mely időnkint, főképp nyári napokban, olyankor a trágya felső rétege szárazabb lévén, annak öntözésére használtatik. Hogy a felesleges trágyalé az azt felfogó kutba lefolyhasson, szükséges hogy a trágyagödör fenekének a trágyalégödör felé kevés esése legyen. Legnagyobb ügyelet azonban szükséges, nehogy a fedelekről lecsepegő esővíz a trágyagödörbe befolyhasson, mert ez által a trágyagödör esővízzel megtelvé, a trágyalé belőle kiszorittatik, s az udvaron minden haszon nélkül elfoly. De más részt felesleges víz lévén a trágyagödörben, ez által a trágya rothadása akadályoztatik, mert a sok víz elpárolgása csökkenti a meleget, s elzárván a levegő behatását a trágyától, a rendes rothadáshoz szükséges két tényező: a levegő és meleg hiányzik. — A költséget vagy munkát, melyet egy czélszerű trágyagödör készítésére fordítunk, a megkimélt trágyaanyag bővön kárpótolja

A jó trágyakezelés feltételei: 1-ször a trágya egyenlő elteretése 2-or Egyenlő letaposása vagy is lenyomtatása. 3-or A trágyának rendes, az az közészerű nyirkossága. 4-szer az elgőzölgó ammoniák megkötése.

A trágya egyenlő elteretése avégre szükséges, hogy a trágya egyenlően lenyomattassék; a trágya egyenlő lenyomása által pedig egyrészt a levegőnek egy része a trágyától elzáródik, s ez által a rothadás lassabban, de rendesebben történik, másrészt nem maradhatnak a trágyában üregek, melyekben a rothadásnál képződő meleg összegyűlvén, hirtelenebb rothadás keletkezik, mely tápanyag veszteséggel van öszszekötve. A rendes nyirkosság pedig szükséges, mert akár nagyon száraz, akár nagyon vizes a trágya, mind a két esetben rendetlen rothadás a következő; a mint ezt a következő Wolf által tett kísérlet mutatja: Wolf egy bizonyos mennyiségű trágyát 3—4 lábnyi magas halomba öszszerakván, azt egy évig helyéről nem változtatta. Ezen idő elteltével a trágyát ismét megmázálván, hiányzott belőle 66, 25%. Egy más ilyenü kísérletnél a trágyában légenyartalma is tekintetbe vétetett, s az eredmény volt, hogy a trágyán 65, 8% a légenyben pedig 56, % veszteség mutatkozott. Ezen kísérletből kiviláglig, hogy, ha a trágyában a rendes nyirkosság hiányzik, a trágyából mennyi vész el haszontalanul. — Hasonló veszteségnek nézhetünk elébe, ha a trágyagödörben felesleges víz van, a felesleges víz a trágyát kilúgozván, ez által egy része a trágyaanyagnak a vízzel a földbe szivárog, s ez által a tápanyag a trágyában nem egyenlően lesz elosztva, s miután a felső réteg kilúgzódott, a trágya egyenlő rothadása nem lehetséges. —

Szükséges végre a trágyából elpárolgó ammoniák megkötése. Ezt el lehet érni ha, a trágya gödröt időnként gipszszel behintjük, mely az elgőzölög ammoniákat képes megkötni. A gipszet földdel is lehet pótolni, az az gipsz helyet a trágyagödröt földdel behinteni, miáltal az ammoniák kigőzölögése akadályozva van, s a föld ezen bánás mód által javulván, általa a trágya mennyiség is szaporodik. — A trágyalében megköthető az ammoniák ha a trágyalébe kénsavanyt (vitriol-olajt) öntünk, 60—70 font trágyalére 1 font kénsavanyt használva. —

A trágya kezeléséről kint a mezőn máskor.

Walter Lajos.

A kolozsvári méhészet-egylet.

II.

Közelebről emlitém, hogy szükségesnek látnám egy új méhésztársulat alakulását, mely méheit Berlepsch rendszer szerint künnteleltetve kezelje. Véleményem szerént az alakulás pénz-részvények és részben rajok adása által történhetnék.

Pavillon három lenne felállítandó, egyenként 68 méhcsaláddal.

Ha annyi részvényes csatlakoznék rajokkal, hogy mind a három pavillon ezekből népesülhessen, akkor pénzrészvény útján csak négy ezer forint lenne begyűjtendő, vagy is nyolczvan részvény ötven forintjával kibocsátandó, a mely összegből fordítatnék: egy külföldi, a Berlepsch rendszer kezelését teljesen ismerő méhészt év ellátására, a leutazását ideértve frt 600
egy a méhészetre alkalmas birtok megvételére, a Kányamálban 800
a Berlepsch köpük megrendelése Bécsujhelyből 800
a 3 pavillon és egy télen is lakható méhészt lak fölépítése és más szükségletre 1200

Összesen 4000 frt.

A nyereség az első évben főleg az lenne, hogy a méhészt 2 vagy 3 ifjut betanítana a Berlepsch rendszerre; jó időjárás mellett még lehetne méhcsaládként 3 forintnyi méz nyereséget is kapni, a melynek 600 frtra rugó összege, a tőkének 15 százaléki kamatját tenné.

A következő években a megerősödött méhcsaládok adhatnak egyenként 4 frtot mézben, a mi tenne 800 frtot, továbbá: 100 paraszt kasba eladásra befogandó rajot, ezek árát csak 4 frtjával véve 400
a többi raj a 204 anya család erősítésére és a lehető pusztulás helyettesítésére használtatnék; az így mutatkozó 1200 frt,
jövedelemből menne 600 frt,
a méhészfizetésre 600 frt,
pedig, mint 15% nyereség a részvényesek közt osztatnék fel.

De merek bátran ennél is több osztalékot kilátásba helyezni minden évre, a melyben jó időjárás kedvez és azon esetre biztosan ha sikerülend a betanított belföldi ifjakat 300—400 frt évi fizetéssel méhészt gyanánt alkalmazni.

És mennyi lenne a nyereség akkor, ha sikerülhetne eltávolítani az akadályt, mely a város közelében lévő házsongárdi gyümölcsösben a biztos méhésztet gátolja és abban áll, hogy a városban a mézet nyílt helyen iparüzés-

re vagy kereskedésre beszédöknél az odacsődülő méh vékánként pusztul, nemcsak, hanem a mely nem pusztul, az küpüjébe olyan mézet hord, a mely a legterhebb méh betegségek anyagait rejti magában.

Innen van, hogy Kolozsvárt a méhészt a közel lévő határrészekben tartós jó állapotra nem vergődhetik, míg a messzebb fekvőkben p. o. Szentgyörgy hegy hátulsi része, Kányamál, Harmadvölgy és Melegvölgy a kívánt eredményt jó kezelés mellett még a paraszt rendszernek is meg adja.

Ha ezen fontos akadály nem léteznék, magam kedves időtöltésből felügyelném és nyújtott erőbeli segítség mellett kezelném ingyen a Berlepsch pavillonokat, s akkor ugy, mint most, a paraszt rendszerü egyletnél 150% nyereséget eszközölthetnék.

* * *

Szabad legyen cikkem végéhez toldva egy pár hazai főbb méhésztetről megemlékezni, melyekkel útazásaim közben ismerkedtem meg. Borszéken Rieger Antal ur oly méhésztet üz, a melynek a hazában bizonyára kevés a párja és oly mézet állit elő, a melynek nemcsak a hazában, hanem messze földön alig van párja. Ezen mézből ide Kolozsvárra magammal mutatványt hozván, helybeli nagy viaszgyártó neje Fröhlich Vilmosnő asszonyság azt mondta volt: „ez nem méz, hanem duftsáca“; 1857-ben Milanóban összeállítottam Európa több leghiresebb és legdrágább mézeit u. m. a Volta szigetbeli ezüst-szinü dárabos jegecedü méregdrágát; a hasonlag drága Bormiói (déli alpesekben) finom szemü sárga színü, a Maltauró hegybelit a Milánó körül nyertet és a kolozsvári Sztgyörgy hegyen termeltet, a melyek között izre nézve legjobbnak tetszett a kolozsvári. Ezt pedig a borszéki sokszorosan felül mulja.

Rieger eddig a méhésztet tiszta Dzierzon-rendszer szerént és kasokban kezelte mintegy 80 méhcsaláddal, 1869-ben azonban egy Berlepsch pavillont is épített 22 családra, a melyhez a köpüket Bécsujegyházból hozatta.

A deszka-szelet négyyszögökben nyert lépesmézet elvitelre egészen alkalmas, kis, könnyü ládikókban nem drága áron adja; szebb, jobb ajándékot, mintegy ilyen körülbelül 1½ fontot nyomó lépesméz alig lehet eszközölni; ajánlom, hogy minden szenvedélyes méhészt ismerkedjék meg ezen felséges mézszel, bárha alig hiszem lehetőnek szeptember haván tul, mivel addig a Borszéken levő és onnan távozó fürdő vendégek mind elkapkodják; az ottani szürtméznek — a mely megkeményedve fehér, mint a hó, kupáját még az üveghuta munkásai is veszik 1 frt 20 krért.

Borszékről hazautaztomban megállottam Körtvefáján, s megnéztem Kende Gusztáv ur méhésztét, ámbár csak kívülről, mert a tulajdonos nem volt otthon. Mit láttam itt? a Dzierzon-rendszer minden módozatját, és egy oly szép izléssel épült, 22 családú Berlepsch-pavillont, a mely minden helynek disze lenne.

Mi történend e gyönyörű pavillonnal? minekutána hirlapi közlések szerént az egész méhészt állomány eladatik; tán értesitend erről a hirdető, a kinek ez iránt irtam; és ha ez nem bizonyosan, igen a sáromberki pap Garda Márton ur, ki maga is szenvedélyes méhészt s paraszt kasakon kívül mintegy 60 méh családot Dzierzonkasokban kezel.

A Kende-pavillonban egy ugynevezett olasz méhcsa-

ládót is szemléltem a röplyuknál; szép álla tkák, de kár, hogy Berlepsch szerint nem ajánlhatók gazdaságos méhészetre.

Sajnálom, hogy útbamban nem tekinthetem meg egy pár, M.-Vásárhelyt is létező szép méhésztelepet. *) Ugyan miért nem irnak ezen drága jó urak egy pár sort szép gazdálkodásaikról az „Erdélyi Gazdá“-nak? hogy az ember tudhatná: hol, mikor találkozhatik hasonló érzelmű társaival.

A tél unalmas napjai ily közlésekre éppen legalkalmasabbak lennének.

Szentgyörgyi József.

Észrevételek

az első magyar kölesönös állatbiztosító társulat alapszabályaira.

1-ör. A vállalkozó egylet célja igen jó és szép, s hasznos is lehet: A gazdasági-egylet már állattenyésztési szakosztályunkhoz tett átiratában elismerte ezt s kifejezte helyeslését.

2-or. A gazdasági-egylet maga részvényes tagja (vállalkozási szempontból) nem lehet a biztosító-társaságnak, mert nyereség, kivált az elején alig fog mutatkozni, s gazdasági-egyletünknek vagyoni állása sem oly erős, hogy az alapító részvénynek megfelelő összeget nélkülözhesse, hanem azért példaadásul egy alapító részvényt vehet s ebből kiindulva, a gazdaközönségnek ajánlhatja, sőt azt tenni hivatása is.

3-or. Az 57. paragrafusokban egybeállított alapszabályok egyről-egyig practicusok és a társaság életrevalóságát bizonyítják.

4. A biztosítási feltételekbennehézségnek találok a 2. § b alatt, hogy a juhok csak járványok ellen biztosíttatnak, mert ez nem tesz egyebet, minthogy a juhok a biztosításból kirekesztetnek; továbbá, hogy biztosított és nem biztosított marha együtt, egy istállóban, egy udvarban nem elhelyeztethető; eszerint Erdélyben az építkezési korlátolt állásnál fogva, sem a nagyobb, de főként a kisbirtokosok és parasztgazdáknál a biztosítás nem mehet gyakorlatba.

2. §. Biztosíttatnak: a) gazdasági lovak, b) szarvasmarhák, c) juhok, d) sertések, e) kecskék, f) szamarak és öszvérek, és pedig: a) kizárólag keleti marhavész és mindennemű járvány, b) keleti marhavész mindennemű járvány, egyes betegségek és balesetek ellen, ha ez utóbbiak természetes elhullást, vagy szükségessé vált leöletést idéztek elő, a díjszabványban meghatározott legmagasabb biztosítási értékig. A juhok csak járványok ellen biztosíttatnak.

Az ajánlattevő köteles minden egy fajú egészséges marhát biztosításra javaslatba hozni, kivétel csak azon esetben engedtetik meg, ha azok különféle udvarok vagy istállókban, melyek egymástól legalább 2 mértföldnyi távolságban vannak, helyezvék el.

Biztosított és nem biztosított marha együtt egy istállóban vagy udvarban nem he-

*) Tudunkra Horváth Gáspáré a Teleki könyvtár derék könyvtárnokáé és a Dicső Lajosé.

lyezhető el, előforduló esetben a biztosítatlan rész is biztosítandó, vagy a biztosítás elenyészik a nélkül, hogy a társulat bárminemű kártérítést teljesíteni tartoznék.

A 3-dik § c pontja alatti kifejezés oly általános, hogy az alá, mondhatni, minden erdélyi gazda beillik, ki marhát honi cselédekkel kezelteti; itt Erdélyben értelmes s egyszersmind lelkiismeretes cseléd a ritkaságok közé számítható, más szóval: a jó cseléd hiánya miatt a biztosítás nem érvényesíthető.

3. §. Biztosítás és kártérítés alul kizártnak: a) gyógyíthatatlan kór és bénaságban szenvedő marhafajok, b) oly istállóban elhelyezett marha, melyben egy hó előtt a keleti marhavész, vagy ragályos betegség és másnemű járvány uralgott, és a mely egészségrendőri szabályok szerint hivatalosan nem fertőztelenített. c) oly tulajdonosok marhája, kiknél a gondviselés és ápolás elhanyagolása a biztosítást megengedhetővé nem teszi.

Az 5-dik §-ban, nézetünk szerint, nem helyesítható, hogy ha a biztosított állat égés által pusztul el, az nem kárpótltatik, mert így a gazda kettős biztosításra kényszerítetik; egyszer betegség és másodszer égés ellen, mit a gazda meg nem bírhat.

5. §. Tűz-, vízveszély és villám által okozott veszteségek csak az esetben kárpótltatnak, ha azok különösen a társulatnál biztosítottak, és ezért külön díj fiztetetnek.

A 13. § szabványa sok biztosítani szándékozó gazdát elidegenít a biztosítási vágytól, miután tapasztalhatjuk az életből, hogy a sok apró-cseprő kiadások és alkalmatlankodások már előre eltaszítók, a jó célt már csirájában kockáztatják.

13. §. A biztosítás felvétele körül a szükséges okmányok megzerzéséből felmerülhető költségek a biztosító által fedeztetnek.

A 16. és 19. §-ok a gyakorlatban és a gazdaság folytatása körül is, (főként a kisebb gazdáknál), sok aprólékos és alkalmatlan teendőkkel lévén egybekötve, akadályul szolgálódnak a biztosítási hajlamot emelni.

16. §. Minden eladás, levágás, szaporodás, új-beállítás és helyiség változtatás az ügynökségnek, illetőleg igazgatóságának azonnal bejelentendő.

Egy eladott vagy levágott marha helyett a biztosítás tartamára egy más marha költségmentesen biztosíttatnak.

Utóbiztosítások tekintettel a szabályszerű próbaidőre mindenkor a főkötvénnyel egyidejűleg járnak le.

19. §. Az új beállítás vagy szaporodás az egészségi marha járlat előmutatása mellett, az illető ügynökségnél haladék nélkül bejelentendő, a marha baromvosi vagy hatósági vizsgálat alá vonandó, és 15 napig a többi marhafajoktól egészen elkülönítve — tartandó.

Ezen szabály meg nem tartása esetében jogosítva van a társulat a díj megtérítése nélkül a biztosítást megszüntetni, és előforduló kár esetben a kárkövetelési igényt visszautasítani.

A 23. § értelme félremagyarázásokra fog alkalmat adni, s valóban a biztosító-társulatnak visszaélésekre is utat nyithat, melynek roszul értelmezése a bizodalmat a biztosító-társulat iránt már előre elhidegíti.

23. §. Ha a társulat vagy igazgatóság a biztosítás tartama alatt a bevallási okmányból ki nem vehetett, de az ajánlatételkor már fennállott és a kockázatot a felvételkorinál veszélyesebbnek előtűntető körülményekről venne tudomást, jo-

ga van a díjakat felemelni, a biztosítási összeget leszállítani, vagy a biztosító tiltakozása esetében a biztosítást végleg felfüggeszteni; a biztosítás felfüggesztése esetében a le nem járt időszakra eső díjrészlet a biztosítónak visszafizettetik, ha előzőleg kártérítés nem eszközöltetett volna.

A biztosító részéről az ajánlattételkor, valamint a biztosítás tartama alatt nyilvánult mindazon valótlán előadások, melyekből a társulat károsítását célzó szándék vehető ki, nemcsak a biztosításnak a díjak elvesztésével párosult megsemmisülését feltételezik, de egyszersmind feljogosítják az igazgatóságot netán időközileg a biztosítás folyamában a biztosítónak fizetett kártérítéseket is, ha azok egy szándékos károsításra alapul szolgáltak, törvény útján visszafizettetni.

A 25. §-ra Erdélyben az állatgyógyászati rendőri szabályok teljesíthetése tekintetéből, ellenvetéseket a biztosító-társaság mindig fog tehetni, nemcsak a biztosítóknak, hanem a közigazgatásnak is, nem lévén a közönségesebb gazdáknál hajlam a rendtartásra és hiányozván náluk az ismeret, valamint a községi előjárók nem bírván a végrehajtás erejével, eszerint a biztosító-társaság, ezen 25. § szabványánál fogva, mindig mentesítheti magát a kárpótlás fedezésétől.

25. §. A biztosítókkal röpiratilag közölt állatgyógyászati rendőri szabályok pontosan teljesítendőek, azok mellőzése által felmerült veszteségek nem kárpótoltnak.

A 31. § alkalmazása, a szakértők hiánya miatt, Erdélyben igen kevés helyett alkalmazható.

31. §. A biztosított lovak, szarvasmarhák, sertések, szararak és öszvérek megbetegedése járvány vagy balesetek előfordultával, a biztosító köteles lehető gyorsan állatorvos, kovács vagy más szakértő tanácsát és segélyét igénybe venni, s azok rendelkezéseit érvényesíteni, az esetet magát pedig rögtön, különben a kárpótlás elvesztése mellett, a társulat képviselőjével illatöleg az igazgatósággal egy előirt körjelentésben tudatni.

Távirida-állomással bíró helyeken az előleges bejelentésnek táviratilag kell történni.

Végre szükségesnek tartjuk felemlíteni, hogy (az ezen felterjesztésben) itt külön meg nem említett szabványait a biztosítási feltételeknek, mind helyeseknek találtuk.

Kolozsvár, 1870 febr. 23.

Az erdélyi gazd. egyll. állattenyésztési szakosztálya.

T Á R S A L G Ó.

Erdélyi gazdasági egyesület.

III.

Választmányi ülés már. 7. 1870.

1. Kulisseki János, a közelebről alaknlandó „Magyar kölcsönös biztosító bank“ igazgatója megküldi a bank alapszerkezetét s felhívja az egyletet, hogyha a működni megszűnt Erdélyi kölcs.-jég- és tüzkármentő társulatnál fenmaradt követelésével, mint részvényes tag, az említett bankbiztonsági alapjához kíván járulni, ezen szándékát vele tudassa. — Véleményadás végett közöltessék az egyleti ügyvéddel.

2. A nmlgu földm., ipar- és keresked. m. k. miniszt. 25,031—1869. sz. leirata mellett megküldi Máday Izidor által a lentermesztés szélesebb körü terjesztése, okszerűbb kezelése, s főleg a belga-rendszer meghonosítása végett — különösen felső Magyarország és a királyföld viszonyai és hatályomó németajku lentermesztőinek igényeihez alkalmazva — szerkesztett „Populäre Anleitung zum Anbau und zur Zubereitung des Leines nach belgischen Verfahren, mit besonderer Berücksichtigung der Verhältnisse Oberungarns“ cz. népszerű útmutatást, fölkérvén annak kinyilatkoztatására, hogy az abban foglalt termelési és kezelési elvek lehető népszerűsítéseért, egyletünk területén, egyesek vagy községek közti kiosztás végett, hány példányra lenne szükség; s kívánatos-e a műnek magyarnyelvre fordítása. Végül kéri egyletünknek a lentermesztés és kezelés emelésére célzó javaslatát évégre közölt kérdésekre adandó feleletek alakjában. — Örömmel fogadtatik a miniszteriumnak mezőgazdaszatunk egy oly ága előmozdítására irányzott törekvése, mely különben kedvezőtlen talaj- és égálji viszonyok közt élő gazdáinknak képes jelentékeny jövedelem forrást nyújtani; ezért Nagy Ferencz, Demeter Károly és Nagy Sándor tagokból bizottság neveztetik ki, mely az említett művel véleményt adjon, s a kívánt javaslatot megtegye.

3. Olvasatnak a nmlgu földm. m. k. miniszteriumnak f. é. 1010. sz. leiratában közölt intézkedései, melyeket a mult évben nagyon érzett munkáskéz hiány enyhítése és orvoslása érdekében, részint a szolgálatban lévő, s felhasználható katonaságnak gazdasági munkákra alkalmazása, részint a munkások olcsóbb szállításának kieszközölése által tett. Az első úton mezőgazdaságunk 52,267 aratási napszámot nyert, melyből reánk 9,927 esik; olcsóbb áron pedig az összes vaspálya társulatoknál 74,227 személy szállított, s ebből az erd. vasúton 17,274, melynek 75—80% kát kizárólag munkások képezték. — A tett intézkedések tudásul vétetvén, határozatitik, hogy a magas miniszt. kéressék fel, mikép ezen hasznos eljárást; mely aratás idején gazdáinkat tetemes veszteségtől kiméli meg; jelen évben is folytatni méltóztassék, s becses figyelmét főleg a központoktól távolabb eső vidékek gazdaközönségének munkaerő igényeire kiterjeszteni sziveskednék.

4. A nmlgu földm. ipar- és keresked. m. k. miniszt. ez évi 3,034 sz. leiratában felszólítja az egyletet, hogy a komlótermelésnek az erdélyi részekben létező akadályait, a komló csekély árának okait, az évenként termelt mennyiséget és árfolyamot, a termelőktől szerzett mutatóványrészekkel, s az egyletnek ezen iparág emelésére célzó javasolataival együtt terjessze fel; szándéka lévén a miniszteriumnak a pesti kereskedelmi kamara figyelmét is felhívni a Királyhágón inneni komlótermelésre. — Azon körülmény, hogy komlótermelésünk hazánk sörgyártásával még megközelítő arányban sincs, sajnosan tanusítja, mily kevés figyelmet fordítánk idáig ezen nevezetes iparagra, midőn egész országban csak egy pár egyén miveli azt néhány holdnyi területen. A komlóért évenként hazánkban kivitt tetemes összeg sürgeti felkarolását ezen legjövődmezőbb tizletágak egyikének. Ez okból választmányunk midőn egyfelől készséggel ohajt eleget tenni a felszólításnak, másrészt

megbizzza a szerkesztőséget, hogy a komlótermesztés népszerű ismertetése fontos voltának kiemelése által folyjon be az üzletág fölkarolásának előmozdítására. Az egyleti választmány tudtára komlótermeléssel foglalkozó egyesekhez vidékre, külön felszólítás fog intézteni a szükséges adatok beküldése végett.

5. A bankügyben országgyűlésileg kiküldött bizottság képviselők küldésére kéri fel az egyletet, kik a közelebről tartandó bankügyi tárgyalások alkalmával fölmerülő kérdésekre az egylet nézponjtjából nyilatkoznának. — Bizottságkép b. Kemény Gábor, b. Bánffy Albert és Wagner Frigyes neveztetnek ki.

6. A nmlgu földm. ipar- és keresk. m. k. miniszt. egy részlet élősvénynek való macclura aurantiaca magot oly megbízással küld meg, hogy vele az egylet kísérletet s annak idején az eredményről jelentést tegyen. — Végrehajtásával a kert. szakosztály bizatik meg.

7. A bécsi gazd. egylet f. é. febr. 23—24-ki közgyűlésének tervrajzát megküldvén képviselők; küldésére kéri fel. — A meghívás kedves tudásul vétetik, de mint elkésett igénybe nem vehető.

8. Olvastatik az állattenyésztési szakosztály. véleményes jelentése az „Első magyar kölc. állatbiztosító társaság“ engedélyezett alapszabályairól és biztosítási feltételeiről. A jelentés nevezett társulat hasznosságát és czélszerűségét elismervén a vállalat sikerülését Erdélyben főleg a vezetéssel megbízott egyén személyiségétől, képességétől, s a benne helyezett közbizalomtól tételezi fel; az alapszabályokat és biztosítási feltételeket legnagyobbbrészt helyeseknek, s életrealóknak tartja, kivéven egy pár biztosítási feltételt, melyek Erdély gazd. viszonyainak nem eléggé tájékozott ismerete, vagy fejlődési fokának kellő át nem gondolása következtében, gazdáink igényét nem eléggé kielégítő alakban vannak fogalmazva. — Választmány ismételten helyeslését fejezi ki a társulat szép és közhasznu törekvése fölött, mely közvetve jelentékeny befolyással leend állattenyésztésünk emelésére; s egyúttal pártolásra hívja fel gazdaközönségünket; azonban másfelől nem hallgathatja el ama jóakaratu figyelmeztetését, hogy az ügy fontos érdekének megóvása, s gazdáink teljes megnyugtatása céljából igyekezzék a társulat a szakosztályi jelentésben kiemelt pontokat gazd. viszonyaink még csak kezdő, de nem teljes fejlettségéhez mérten módosítani. (Lásd erre vonatkozó külön czikkünket).

9. Előterjesztetik a keszthelyi gazd. felsőbb tanintézet erdélyi hallgatóságának folyamodványa, melyben kéri az egyletet, hogy a tanfolyam végeztével közülök két, vagy több szegény sorsu, de jó sikerrel végzett ifjat segélyezzen a végre, hogy tanulmányozási célból több nevezetes hazai gazdaságot utazhassanak be; vagy legalább részükre ily szempontból a nmlgu föld. miniszteriumnál segélyt eszközjen ki. — Ámbár egyletünk az ifjuság jó irányu törekvését helyesli, azonban csekély pénzforrásaiból ily célra nem fordíthat. A miniszterium elé terjesztendő ajánlatot illetőleg legilletékesebb ajánlóknak az illető intézet tanári karát tartja.

10. A fönnebbi ponttal kapcsolatban fölmerült, hogy viszonyaink jobbrafordultával mezőgazdaszatunk is érezhető fejlődésnek indult. Gazdasági szaknevelésünk évről-évre élén-

kebb lendületet nyer; tanintézeteink szép látogatásnak örvendenek; végzett fiatal gazdáink száma naponta szaporodik. Intézeteink tömeges látogatása azonban csakugy válik gazdaszatunk ügyének valóban javára, ha a végzett ifjak azonnal gazdaságokba alkalmaztatva, útát és módot nyernek, hogy elméleti ismereteiket gyakorlati tapasztalattal bővítve, kiegészítsék. Ezekből indítványoztatik, hogy neveztessek ki bizottság, mely tervet dolgozzon arról: mi módon lehetne említett czélt gazdaközönségünk és végzett ifjaink érdekének leginkább megfelelőleg elérni. — A megpendített eszme helyesléssel fogadtatván, felkéretik az indítványozó, hogy javaslatát részletesebben kifejtve, terjesztesze a jövő választmányi ülés elébe.

(Vége következik.)

Pályázati értesítés.

A földm. ipar- és keresk. m. k. miniszterium részéről a f. évben 800—800 frt évi segély mellett, magasabb kiképezetés végett, két oly egyén küldetvén ki külföldi egyetemekre, vagy felsőbb szakiskolákra; kik közül egyik a mezőgazdasági vegytani, másik pedig a földmives iskolai tanárságra készül; ez évi segély elnyerése iránt pályázat hirdettetett. A részletes föltételek a „Budapesti Közlöny“ hivatalos rovatában közöltettek.

Honnan vegyünk gyümölcs-csemetét?

Azon hozzám intézet kérdésre; hogy a gazd. egylet köztelkén kívül, nincsen-e Erdélyben több gyümölcstenyészde, honnan gyümölcsfa-csemetét jutányos árron lehetne szerezni? röviden feleljük; hogy igen is van. Felsoroljuk a főbket, a mint eszünkbe jut.

Brassóban Imrichnél; Brassóvidéken Bothfalván Reintlnél; Fejéregyházán sok ezerből álló jeles gyűjtemény gr. Hallernél; Erdő-Szent-Györgyön Wolfnál; Tordán Nagy Ferencz tanárnál jeles gyűjtemény Grégoire féle körtékből, és a legjobbféle megygyekből; ugyan ott Puhl Ignác és Soltész Albertnél; Aranyos Polyánban Szentpáli Ignácznál és Salamon István ref. papnál; Mező-N.-Csánban, Tisza Lászlónál stb.

Valódi örömmel olvastam a „Székely Hirlap“ 19-dik száma mellett mellékletként közelebről szétküldött név és árjegyzéket, Kispál Gábor szőkefalvi, szorgalmas ifju birtokos faiskolájában (u. p. Dicső-Szent-Márton), található nemesített alma és körtvefajokról, mely 33 féle körtét és 18 féle almát foglal magában; a 2—3 éves csemeték darabja 20 új kr. Buzdító például szolgálhat, hogy a szorgalom és igyekezet rövid idő alatt mily szép eredményt hozhat létre!

— a —

Levelezés.

Kentelke, 1870 mart. 6.

T. szerkesztőség! Összehasonlítás végett a gazd.-egylet köztelkéről többféle oltógajakat rendeltem meg, mert nagy dollog, hogy gyümölcsfajtáinkkal sehogy se tudunk tisztába jöni. Így pl. az „Erd. Gazda“ mult évi 17. és 18. sz. mellett közölt kimutatásban, a körtvék közt a 26. sz. alatt az őszi pergament, királykörtve, fejr vajkörtve egynek van véve; pedig a három háromféle. A király magas alakn, septemberben érik. Az őszi pergament pergament alaku s izü? A fejrvej hasonló nagyon leves, de nem pergament izü. A torzsátlan érik augusztusban. Van B.-Madarason a Baczkahegyében. A császár rö-

zsa-illatu, nem csorgó lével, stb. Hát a kitünő, augustus végén érő, sárga cukor-finom, torzsástól megehető [körte hol van? A téli esperes se egy a sterkmannel. A Colmár-souverein lehet, hogy egy a Preul-Colmárral; de a d' Argenson egészen más faj. Az almák közt a Török Bálint nem honi, egy a Stettinerral. Ugy a pozmányer (Pázmán Kovács után) épen természetett faj e vidéken, csak keveset s nem is folyvást terem.

De ennyi ezekből eddig. Most berukkolok azon örvendétes hír tudatásával, hogy megyénkhen bor és gyümölcs terjesztő egyletet fogunk alakítani még e hó folytán. Bizony ideje már e téren is mozogni. Én a méhészetet is szeretném vele összekapcsolni. S ha lesz oltovány s szőlőszeti iskolánk, legyen méhes is benne. E három együtt járja meg. Vajha oda vihetném hogy minden járásban legyen egy 20 holdas minta váltó gazdaság. Ez a tagosítás népszerűsítésére többet használna minden elméleti oktatásnál. A gyümölcsstenyésztés iránti előmenetel felől semmi kételyem. Tudom tápasztalatból, hogy a járásból hozzám rendelt kertészek a régi rendszer alatti doboka-megyei helység-kertészek, az oltást itt betanulva, otthon másokat is tanitgattak bé, de kivált erdön több vadfát oltottak át nemes galylyal. Hanem hogy népünket hogy fogjuk meggyőzni, hogy a járdovány, borus szőlőt cserélje ki nemesebb fajokkal, s ültesse rendbe szőlőjét: még magam se tudom képzelni. De ha 26 év alatt megszokta falvám egy része a gyümölcsészet szeretetét, a luczerna plántálását, más 25 év alatt miért ne szokná meg ezt is. Ha én nem, örömét fogja érní az ujjabb nemzedék.

V. E.

Kolozsmege, felsőkerület, 1870 márcz. 9.

Az „Erdélyi Gazda“ 2-dik számában megjelent rövid levelemben egy kis számításat tettem közzé: mennyibe kerül nálam egy béres tartása? Ugyanott egy kis általános megjegyzést tettem a napszám hallatlan drágulásáról s megjegyeztem, hogy ily rendkívüli körülmények közt, kivált vasút építető tájakon, míg a napszámok felcsigázott követeléseikkel a rendes kerékvágásba térnek: hasznosabbnak mutatkozik a bizonytalan s mégis drága napszámok helyett a cselédek számát egy párral szaporítani.

A főnnebbiket S e r e s ur Patáról, az „Erd. G.“ 4-ik számában úgy értelmezi, mintha én egyáltalában napszámot nem is használnék s annyi béres tartását javasoltam volna, a mennyivel az egész gazdaságnak minden munkáját el lehetne végeztetni.

Ezt én tudósításomban nem mondtam; az én szavaim könnyenérthetőleg csakis a rendkívüli körülményeket tekintve ajánlják a béreseknek egypárral való szaporítását, de hogy én annyi cselédet fogadtam volna, hogy a kapálást, aratást, gyűjtést stb. csakis ezekkel, napszámok nélkül, végeztethetném, s aztán a kevésbé szorgos munka idején egyrészőket pihentetném: ezt gyakorló gazdatársaim közül senki rólam el nem hiszi és soraimból valószínűleg ki sem olvassa.

Maga Seres ur is igen helyesen fejezi ki egyhelyt, a minél egyebet én sem mondtam, hogy „napszámokkal és kellő béresekkel“ lehet a gazdaság körül előforduló teendőket a maga idejében végeztetni. Én csak azt a kellőt ajánlottam egypárral többre, egyebet semmit.

Ennyit szükségesnek tartottam, tudósításom helyes értelmezése érdekében elmondani.

Időjárásunk rendkívül nedves; mindegyre esik, havaz; a mezei munkák megkezdésére gondolnunk sem lehet.

R.

Kolozsvár, 1870. márczius 13.

(A felolvasásokról.) Talán hallotta is már a vidéki közönség némi hírét, hogy itt nálunk 12—15 egyén a helybeli és monostori tanintézetek tanárai, muzem hivatalnokai stb. közül merész vállalatra szándékszik vetni fejét: tudományos felolvasásokat rendez a börtben, a közönség számára. A művelt Nyugoton és Amerikában ez nem ujság; nálunk még csak Pesten, 3 évvel ezelőtt Marosvásárhelytt, s kivételesen még 1—2 városban kísérlették meg, a közönség nagy helyeslése, de nem oly nagy pártfogása mellett, hogy az ilytermészetű „multságot“ állandósítani lehetett volna. Hiában! ha háromszor egymásután kell megnézni Ubrik Borbárát, mindig akad zsufolt közönség; de tudományos előadást hallgatni? ez már egy kissé „unalmas“.

Előadók és közönség meg kell hogy szokja egymást; amaz: lehető népszerű érdekes nyelven kell hogy beszéljen; ez ne találja egyszeribe unalmasnak, ha valamin egykissé gondolkoznia kell s meg kell győződnie, hogy könyvből is lehet valamit tanulni.

— Ma délelőtt 11 órakor a városi redoutterembe mintegy 200 főre menő válogatott társaság gyült egybe. Három felolvasást hallottunk.

Sámi László ref. főtanodai tanár beszélt, megnyitó gyánánt, a felolvasások céljáról. Elmondá, hogy „a vagyont, gazdagságot egyenlősíteni akarni: hiú törekvés! de a felvilágosodást, szabadságot, mentől általánosabbá, egyenlőbbé kell tenünk. Valódiilag szabad csak a művelt, felvilágosult ember lehet. A tudás hatalom, de egyszermind kötelesség is: a neveltebbeknek magokhoz hasonlókká kell nevelni a kevésbé képzeteket. Az athéneieknek volt egy gyönyörű innepe a bölcsesség istenasszonyának szentelve, mikor is egy dombtetőn az istenasszony tüze egyszerre fellobbant; a körülgyült sokaság fáklyákkal tolongott a tűz felé; az volt legszerencsésebb, ki legelőször gyújthatá meg fáklyáját, de az első, tűz mellett állók, aztán odakölcsönzék rendre szövétnekeiket a távolabb, alantabb állóknak, s így csakhamar minden fáklya lobogva égett. Szép jelkép ez: miként kell a tudománynak a tanulattabbaktól a nagy közönség közé szétterjednie! A felolvasásoknak különböző foglalkozásu egyének számára másoknak kellene lennie; másként kell beszélni iparosoknak, földmiveseknek, stb. mindeniknek igényeihez, szükségeihez alkalmazva“. Aztán elmondá, hogy a most megkezdett felolvasások jövedelme a honvéd menház és egy Kolozsvárt felállítandó felsőbb leánynyelvelő intézet javára fog fordítani.

— Másodszor dr. Császár Károly lyceumi tanár szólott; megismertette „a napról“ felállított ujjabb tudományos nézeteket. Elmondá, hogy nem csak a közvetlen világítást és melegítést, hanem ezenkívül, közvetve, még számtalan más munkát is végez a nap a földön, (miként ez az „Erd. G.“ a nap, mint napszámok című czikkében is fejtegetve volt). „1860 óta a Bunsen és Kirchoff heidelbergi tanárok által felfedezett szinlemező készület segítségével sikerült a nap anyagainak részletes kivizsgálása; olyant, a mi a földön ne lenne, mostanig nem találtak; de kétségtelen, hogy a nap felületén legalább 3—4 akkora hőség van, mint ércz-olvasztó kemenczéink legnagyobb melege. Ily hőségben az anyagok ott csak folya-

dék, sőt nagyrészt gőzállapotban létezhetnek. Ezen gőzök közül a legkönnyebbek lebegnek legfölül s ott égnék, melegítik, világítják a bolygókat. Mikor ezen égő légtengerbe egy-egy idegen gőzroham tódul, ott másnemű vegyületek támadnak s olyankor azon helyeken „napfoltok“ látszanak. A nap eszerint folytonosan ég s kétségtelen, hogy valamikor ki fog égni“. (Azt mi nehezen érjük meg!) Hogy a nap teste a földéhez képest mekkora, azt előadó egy az „Erd. G.“ közelebbi számából (hány szem mag 1 vékában?) vett adattal eként magyarázza: végy 2 nagyvéka búzát, öntsd egy halomba: ez lesz a nap; végy ki belőle 1 szem búzát: ez lesz a föld. Vagyis a nap tömege 1 millió 400 ezer akkora, mint a földé. A nap anyagai körül tett előleges vizsgálatokat szépen kiegészíté az 1868 aug. 18-diki 7 perczig tartott híres napfogyatkozás, milyen 1000 év óta nem volt s századok alatt nagyritkán van egy-egy.

— Utolsó előadó volt Hermann Ottó, a muzeumnál a természetiek egyik öre; beszélt „a prűcsök hangszeréről“. Előadása kezdetébe elmésen beleszövé Mózes II. könyv 10-ik része, 13—15 verseiből, hogy „eljövénék a napkeleti széllel Egyiptom földére a sáskák és meghomályosíták a napot“, — mert hát a prűcsök és sáska egy családhoz tartoznak. Mózes rosz természetvizsgáló volt, mert a sáskákat 4 hosszú lábbon járó állatoknak nevezi s ételöket a zsidóknak megengedi, — pedig 6 lábok van az istenadtáknak! Petőfi „a pusztá télen“ című költeményében s általában tájfestéseiben sokkal jobb vizsgáló; mikor p. azt mondja, hogy „még csak egy kicsiny kis prűcsök sem hegedül“, igazza volna, ha a zöld sáskáról mondaná, mert ez csakugyan felkapja hosszú hátulsó lábát, előrántja tüskés szárnyát s ugyancsak huzgálja rajta, mint a nyirettyüt, hogy azt a kis reketes, czirpelő hangot megcsinálja. A prűcsök már nagyobb mester; van neki szárnyai töve közelében, külön vastag szárny-erek által támogatott két körded dobhártyája, melyeknek gyors rezgése adja a prűcsökhangot; a bal szárny a hanggerjesztő, a jobb szárny a hangadó. Az a következetes kitartás, melyet a prűcsök éneklés közben tanusit, vonta a rögeszmével bajlódókra amaz ismeretes példabeszédet: „prűcsök van a fejében!“.

— Örömmel üdvözljük ezen szépczélú, derék előadókat, s ha az „Erdélyi Gazda“ olvasóközönségének unalmára nem leszünk (?!) az ezutáni hármat is ismertetni fogjuk.

—ó.

Lapszemle.

(Folytatás)

Az orsz. Magyar Gazdasági egyesület

1870. február 13-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből.

Van a mai napig az egyesületnek 528 alapító tagja, 177,593 frt 72 kr alapítványi tőkével, és 388 évdijas tagja, 10 pfr. évi részvényt nyel.

A közgyűlés egyéb tárgyak felvétele előtt az elnökség és igazg. választmány megválasztásához fogott, határozatilag kimondván, hogy miután a legujabb időben hazánk ügyeinek jobbra fordultával, épen az orsz. Magyar Gazdasági Egyesületet érte azon kitüntető szerencse, hogy igazg. választmányának tagjai közül a polgári kötelesség a haza szolgálatára többebet elhívott, de kiket, mint az egyesület oszlopait, közhasznu működésének támogatására az egyesület a jövőben is megtartani óhajt; a mennnyiben azok mégis egyéb országos elfog-

altságuk miatt ezentul oly rendesen, mint eddig, az Egyesület ülésain részt nem vehetnének, kívánatos az igazg. választmányt új erők felvétele által is gyarapítani: mi végre a közgyűlés az igazgató választmányi tagok számát az eddigi 48 helyett szükségesnek látja 70-re szaporítani.

Az alapszabályoknak erre vonatkozó pontját a szerint módosítani, s általában az Egyesületnek régebben kelt alapszabályai átnézése, azoknak a változott viszonyokhoz való alkalmazása, s újból megerősítése iránt intézkedni az igazg. választmány utasított.

Szavazott 43 egyesületi tag, 2 szavazati iv az elnökségre nézve üres volt, s megválasztott:

elnökül Lónyay Gábor 41,

alelnökül Korizmicz László 41,

alelnökül Hajós József 38 szavazattal.

Választmányi tagokul megválasztottak:

Almássy Pál 43, Andrássy György gróf 43, Apponyi György gróf 43, Bánfy Albert báró 43, Bánfy János báró 38, Bartal György 41, Benkő Dániel 43, Bezerédj László 43, Bos-sányi László 42, Buttler Sándor gróf 40, Csengery Antal 43, Cséry Lajos 41, Cziráky János gróf 43, Czilchert Róbert 42, Darányi Ignác 42, Dávid Alajos 37, Deák Ferencz 43, Diwald Adolf 40, Egan Ede 39, Eötvös József báró 42, Érkövy Adolf 43, Ertl Károly 26, Festetics Ágoston gróf, 43, Festetics György gróf 43, Ghyeczy Ignác 42, Gorove István 43, Gönczy Pál 42, Hadik Gusztáv gróf 41, Harkányi Frigyes 43, Havas Ignác 42, Havas József 40, Heinrich N. János 43, Hertelendy Kálmán 41, Hideghéthy Antal 40, Hollán Ernő 42, Jurenák Pál 43, Károlyi Alajos gróf 40, Károlyi György gróf 43, Károlyi István gróf 43, Károlyi Sándor gróf 43, Keglevich Béla gróf 29, Kemény István báró 42, Kenessey Kálmán 42, Kostyán Ferencz 40, visontai Kovách László 43, Lits Antal 41, Lónyay Menyhért 42, Majláth György 43, Máday Izidor 31, Nagy Gedeon 36, Peterdy Gábor 43, Pólya József 39, Sennyey Pál báró 43, Sina Simon báró 41, Somsich Miklós 43, Somsich Pál 43, Sporzon Pál 26, Szapáry Antal gróf 43, Szapáry Gyula gróf 43, Szathmáry Lajos 42, Szendrey Ignác 43, Tanárky Gyula 35, Tavasz Endre 29, Tisza László 35, Trefort Ágoston 43, Ürményi József 41, Wenckheim Béla báró 43, Wodi-áner Albert idősb 43, Zichy Nándor gróf 42, és Zichy N. János gróf 43 szavazattal.

Az igazg. választmányának ez idén az ősszel tartandó országos sajt-, turó- s egyéb tej-termékek kiállítására vonatkozó javaslatát a közgyűlés általában helyeslé; s habár szó emeltetett a mellett, hogy e kiállításról a külföldi sajtféllek se zárattassanak ki, a nagy többség azonban az igazg. választmány nézetét fogadta el, miszerint ezuttal nem kívánja a külföldi sajtfélleket versenyre eresztetni, hanem tanácsosabbnak látja a tervezett országos sajt- és turókiállítást csak a hazai készítményekre terjesztetni, hogy ezeknek megismertetésére nyiljék alkalom. Az időre nézve abban történt a megállapodás, hogy a kiállítás a pesti Lipótvásár alatt, tehát november elején tartassék meg, a midőn már az őszi készítmények is részt vehetnek a kiállításon, s mely alkalommal Pesten különben is sok vidéki szokott megfordulni, s a szóban levő gazdasági congressus összehívását is legczélse-rőbb lenne ugyanazon időre ejteni. A mi a kiállítási czikkeek osztályozását és díjazását illeti, a közgyűlés az igazg. választmány javaslatát egészben véve elfogadta, valamint helyeselte

Mai számunkhoz ¼ iv melléklet van csatolva.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 5-dik számához.

azon indítványt is, hogy a kiállításnál a házilag kezelt sajtfélkékre különös súly fektetessék, s hogy a tej hamisítása ellen gazdasági és közegészségi tekintetből egyaránt szükséges óvszabályok miként eszközölhető életbeléptetése iránt gondoskodni az igazg. választmány figyelmébe ajánlatsseék. Végül a kiállítási díjak fedezésére Ertl Károly ur által felajánlott 2 db aranyat a közgyűlés köszönettel vette.

Az Egyesület kertészeti szakosztálya által tervezett kertészeti vándorgyűlésnek f. é. october első felében megtartását, ugyszintén a javaslatba hozott gazdasági congressus összehívását a közgyűlés elyben helyeselte, s az igazg. választmánynak e gyűlés programjára, és a szervezés keresztül vitelére nézve tett intézkedését jóváhagyta, azon megjegyzéssel, hogy miután egyrésről a külön vidékek gazdasági viszonyaira vonatkozó adatok összegyűjtése több időt veszen igénybe, másrésről pedig nagyon kívánatos, hogy a congressusra majdan összesereglett gazdák a sajt- és turókiállítás alkalmát e fontos gazdasági iparág mibenlétének tanulmányozására felhasználhassák: a gazdák összejövetelét legcélszerűbb lesz szintén a pesti Lipótvásár idejére kitűzni.

„Corvina“ olcsó és népszerű olvasmányt kiadó társulat.

Szabó Richárd vezérigazgató programja az írókhoz és a közönséghez.

A Corvina társulat választmányának nagyrebecsült bizalmából, e társulat ügyvezető igazgatóságával megtiszteltetvén, kötelességem néhány rövid szóban előadni: minek tekintem én a Corvinát? mikép fogom föl feladatomat? és miképen vélem e feladatot teljesíthetni?

Én a Corvinát oly vállalatnak tekintem, melynek hivatása: az olvasást a magyar emberrel megkedveltetni, népnevelésünket, művelődésünket előmozdítani, a hasznos ismereteket terjeszteni, a nemzeti szellemet ébren tartani.

A ki nem elfogult, meg kell vallania, hogy műveltség dolgában haladás van nemzetünknel 1848. óta. Ama dicső korszak nem csak lábunkról törte le a bilincset, hanem felszabadította szellemünket is, — úgy felszabadította, hogy azóta sem az erőszak, sem a közöny, sem a sötétség semmiféle hatalma nem bír vele.

Azelőtt messze földet kellett bejárnunk egy türheto iskoláért; ma kormány, hatóságok, hitfelekezetek egymással versenyeznek iskolák alapításában és javításában. Azelőtt hírét is alig halottuk polgári olvasóköröknek, ma már csaknem minden malom alja olvasókör, az uri kaszinók pedig napról napra szaporodnak. Azelőtt két-három hirlap, két-háromszáz könyv is több volt az elégnél, ma már kétszáz körül jár hirlapjaink száma, ezer-nél több könyv jelen meg nálunk évenként, és százezrekre megy azok száma, kik kisebb-nagyobb mértékben olvasni szoktak.

E százezrekhez a legnagyobb számot a népnek ama része szolgáltatja, melynek nincs ideje, hogy olvasmányait megválogassa, és nincs pénze, hogy sok könyvet megvásároljon, míg egyet magának valót talál köztük. Sőt elég viszontagságon ment hazánk egy emberöltő alatt keresztül, s elég tenni való áll még előttünk, hogy az egész magyar nemzetet azon

százezrek közé számítsuk, kiknek sem pénze, sem ideje vesztegetni való.

És lássuk: mit nyújt az irodalom e százezreknek?

Szaktudásaink, ha irnak egy-két oly könyvet, mely a tudomány ítélő széke előtt megállhat, úgy írják, hogy csupán szak tudós veheti hasznát.

Könyvkiadóink, ha adnak ki egy-két jóra való munkát, oly árt szabnak neki, hogy csak az juthat hozzá, a kinek bőven van pénze.

Irodalmunkban, különösen hirlapirodalmunk mezején féltelmes mérvben terjed az idegen szellem. Íróink német, angol és francia művekkel sokat foglalkozván, észrevétlenül germanizmus-sal, anglicizmussal és gallicizmussal telnek el, s azt modorukban, irányukban a közönségre átszarmaztatják. Azonfelül újabb időben nagyon is elharapodzott nálunk az üzletszerű irás; nem csak fordításainkon, de eredeti műveinken is bizonyos gondatlanság lesz mindinkább észrevehetővé; hirlapirodalmi modor uralkodik könyveink nagy részében is, és ritkulnak a nyomtatékos, szabatos, magyaros művek, minőket irodalmunk ezelőtt tulnyomó mérvben, sőt olykor csaknem kizárólag termelt.

A katolikus népkönyvkiadó vállalatok pusztán felekezeti kiadásokkal foglalkoznak; egyéb felekezetek végkép elhanyagolják a nép irodalmi érdekeit.

Az az egy-két könyvkiadó Pesten, Debreczenben, Szegeden, Aradon, Gyulán, Miskolczon és egyebütt, kik a népies irodalmat magokhoz ragadták, s a ponyván terjesztik, nem könyvet: mérget adnak az olvasó kezébe.

Nagy választékban van oly könyvünk, mely nem a nagy közönségnek való; és egy ülő helyében elolvashatja a kisebb műveltségű magyar ember azokat, melyeket jó lelkiismerettel kezébe adhatni.

Különösen nagy hiány van nálunk oly apró és olcsó könyvekben, melyek értelmes tiszta magyar nyelven, egészséges felfogással, érdekes előadással irva, egy részt a magyar emberben a hazafui érzelmeket táplálják, a nemzeti szellemet ébren tartásák, más részt pedig előtte az új kor hasznos ismereteinek tárházat kinyissák, melyek behizelegjék magokat szeretetébe, és mindenkor szívesen látott vendégek, bizalommal kérdezett tanácsadók, nyájasan pihentető, édesen vigasztalók legyenek az élet különféle körülményei közt.

* (Folytatjuk.) *

Egyveleg.

* Komlótermelési adatok közlésére szólította fel közelebről a földm. miniszterium gazdasági egyletünket. Szándéka ugyanis: lépéseket tenni e nagyon jövedelmes, de nálunk fel nem karolt iparág emelésére; s főleg fel kívánja hívni komlótermésünkre a pesti iparkamara figyelmét. Felkérjük ennél fogva komlótermesztő gazdáinkat, sziveskedjenek közölni: mily kiterjedésben termelik azt; holdanként hány mázsa a termés, s ezt hol és minő árban szokták értékesíteni; mekkorák a művelési költségek, s ezek levonása után mi az átlagos tiszta jövedelem holdja után; végre minő intézkedések lennének szükségesek ez iparág emelésére*).

* A mezőgazdasági kongresszus ügyében. Temesvárott márcz. 3-án tartott értekezlet igen látogatott volt. A legtöbb szomszédos helyiség képviselőt küldött. Az ér-

*) Ajánljuk t. levelezőink figyelmébe.

Szerk.

tekezet több kiváló egyéniséghez táviratilag fordult, hogy a kongresszus Temesvárott tartassék meg. 230 tagból álló központi bizottmányra bízták az előmunkálatok megtételét s e bizottmány azonnal elkezdte munkáját.

Időjárás.

Marcius hó enyhe, borongó idővel, a légsúlymérő magas állásával állott bé. 1-én reggel délkeleti szél lengése mellett borult, déltájt borongó: + 8 R. foknyi meleggel, este újra borult. 2-án viradólag szépen kiderült, a hőmérő 3 foknyi meleget jelzett, déltájt borult, délután szép napfény, este borult. 4-én a délkeleti szél délnyugatira fordulván, délután kevés esőt hozott. 5-én reggel borult, 1 és $\frac{1}{2}$ foknyi meleggel, este nyugati széllel szépen kiderült. 6-án délkeleti széllel borongós. 7-én egész nap borult, délután délkeleti széllel kezdett permetezni, este pedig jól esett az eső. 8-án reggel és délután nyugati széllel kevés eső, este éjszakra fordulván a szél kiderült, mire 9-én reggel a hőmérő a fagypontra szállott; az egész nap borult lévén, délután valamint éjjel is keveset havazott. 10-én hideg éjszaknyugoti széllel borongó, a hőmérő a fagyponton alól 1 fokot jelzett. 11-én reggel borongós éjszaknyugati széllel: 3 és $\frac{1}{2}$ foknyi hideg, déltájt szép napfény, estvére kelve borult. 12-én reggel délkeleti széllel borongós, déltájt szép napfény. 13, 14, 15 borongós, nedves, közbe-közbe gyenge szél kíséretében havazott. Márcz. első fele a gazdákra nézve általában kedvezőleg viselte magát; a hó a havasokról olvad; miért a völgyekben nedves, hideg a lég; mi, ha egész hónapban így tart, szép tavaszt várhatunk.

A légsúlymérő állása 0 fok hőmérsékre szállítva 1-től 8-ig folyvást csökkent: 327. 68 — 318. 12 par. von. 8-tól 12-ig két vonallal emelkedett.

Az uralgó szélirány a hó első 3 napján a délkeleti, a többi napokban a nyugati volt, mely 4-szer éjszakra változott.

Piaczi árak.

Országos vásár Kolozsvártt, márcz. 12. 1870. A baromvásár nagyon látogatott, a marha ára általában magas volt. Igás ökör párja 280—300—380 fr; fejős tehén dbja, kis borjuval, 90—110 fr; 1 éves pár ökörborju 68—75 fr; a 2 éveseknek 150—180 fr; 3 évesnek párja 240—280 fr. A lovak közül egy pár 4 éves herélt csikó $15\frac{1}{2}$ markos 420—435 fr; öregebb közepes igás lónak párja 200—250 fr. A nagyszámmal levő sovány, elcsenevészedett marha sajnosan jellemzi gyenge állattenyésztésünket. — A gabona- és egyéb üzlet a mezőségi rosz utak miatt már sokkal gyengébb volt. Tisztabuza (nagyvékával) 2 fr 40—60 kr; kétszeres 1 fr 80 kr—2 fr; rozs 95 kr—1 fr; árpa 80 kr; zab 70—75 kr; törökbuza 1 fr—1 fr 10 kr; fuszujka 1 fr 20 kr. hagyma sok, 1 koszu 15—20 kr; 1 véka murok 1 fr 20—40 kr; szalonna, nagyon sok, a vastagnak mázsája 35 fr; vékonyabbnak fontja 28—30 kr; 1 font turó 35 kr; 1 véka alma 1 fr 30—50 kr; aszalt szilva 3 fr; 1 mázsa széna 1 fr 20—40 kr; szalma 35—45 kr; 1 tyuk 35—40 kr; hizott lud 1 fr 50—60 kr; pujka 1 fr 50 kr; récze 40—50 kr.

Maros-Vásárhelytt, 1870. márcz. 3, és 10-én tartott heti vásárok megemlítését sem igen érdemelnek, mivel a járhatatlan utak miatt alig lehetett egy-egy szekeret látni, az is csak az országutak melletti helyekről. Kisvékával számítva:

Tisztabuza kevés 1 ft 40 kr; elegybuza 1 ft 10 kr; rozs 70 kr; törökbuza, mivel nagyon kevés volt 52 kr; zab kelendőségnek indult 45 kr; kendermag 1 ft; fuszujka, szemelt fejér 70 kr; vetemény kevés, egy véka murok 40 kr; egy fontos czeller 3 kr; egy véka pityóka 20 kr; egy koszu veres hagyma 6 kr; egy font marhahus 18 kr; egy font sertésus: 16 kr; egy kakas pujka 1 ft 60 kr; hizott liba 2 ft 20 kr; egy szép őszi csirke 70 kr; egy tojás 1 kr; egy fekete bárány 2 ft; egy font hal 45 kr; egy $2\frac{1}{2}$ vékás nagyságu zsák-szén 80 kr; egy szekér száraz bükkfa 6 ft; egy öl 72 hüvelyk: hosszú száraz bükkfa 26 ft; egy szekér jó széna 12 ft; egy kupa dupla ser 24 kr; egy fok szesz $7\frac{1}{2}$ kr; a pálinkának: 18 foku erősnek, kupája 28 kr; a pálinkának 16 fokunak kupája 24 kr. A városi szeszárulás ellen a gyárosok ellenmüködése folyvást tart.

Sz. S.

Nyilt posta.

25) Ébner Sándor urnak, Csánban. Felfogásunk szerint: ama kérdéses kifejezést senki rosz neven nem veheti; a bővebb magyarázatot szükségtelemnek tartjuk. 26) Seres I. urnak, Patán. A küldött cikket, szives felhatalmazása szerint, a jövő számra felhasználjuk.

27) Gyümölcsfacsemete t. megrendelőinknek. Az idei roppant fagy az öszibarack csemetékét egyletünk köztelkén tövig elvette, s így a megrendeléseknek eleget nem tehetünk. Kérjük ennél fogva az illetőket, sziveskedjenek pénzükről rendelkezni, vagy tudatni, hogy szolgálhatunk-e a barackok helyett más csemetékkel.

28) V. E. urnak Kentelke. A szállóvevesszők f. hó 11-kén kereskedés utján elküldtetek.

29) Cs. J. urnak Czofalva. Lapunk épen sajtó alatt volt, midőn érdekes közleményét kaptuk; s így csak a jövő számban közölhetjük.

TARTALOM: Úti levelek II. — Trágya-kezelés. — Kolozsvári méhész-egylet II. — Észrevételek az állatbiztosító társulat alapszabályaira. — Társalgó: Választmányi ülés márcz. 7. — Pályázat tanárjelöltségre. — Honnan vegyünk gyümölcs-csemetét? — Levelezés, (felolvasások I. sat.) — Lapszemle. — Corvina programja. — Egyveleg. — Időjárás. — Piaczi árak. — Nyilt posta.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.

HIRDETÉS.

(1)

(1—*)

Gazdasági és kerti

veteménymagvak.

Luczerna francia.

magyar.

Lóhere Steier.

Burgundi répa.

Tarló répa.

Bükköny.

Fűmag, francia és angol.

Ákászfamag sat.

Mindenemü kerti vetemény magvak, s mintegy 300 féle legujabb virágmagvak, legjobb minőségben jutányos áron kaphatók alulírtnál.

Szentjánosi Ferencz,
Kolozsvártt.